

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Trans-Atlantische slavenhandel in het archief van de Middelburgse Commercie Compagnie

Goudbeek, R.

Citation

Goudbeek, R. (2019). Trans-Atlantische slavenhandel in het archief van de Middelburgse Commercie Compagnie. *Tijdschrift Voor Zeegeschiedenis*, 38(1), 75-78. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4306320>

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4306320>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Website

Trans-Atlantische slavenhandel in het archief van de Middelburgse Commercie Compagnie

De Middelburgse Commercie Compagnie verhandelde tussen 1730 en 1803 ruim 31.000 tot slaaf gemaakte Afrikanen. Het Zeeuws Archief beheert het archief van de compagnie en heeft het digitaal toegankelijk gemaakt. UNESCO erkent het wereldwijde belang van het archief en nam het op in haar Memory of the World-Register. De Middelburgse Commercie Compagnie (MCC) is pas na inventarisatie van het archief in 1951 onder die naam bekend. De onderneming werd in 1720 opgericht als de Commercie Compagnie der stad Middelburg en bleef tot 1889 in bedrijf.¹

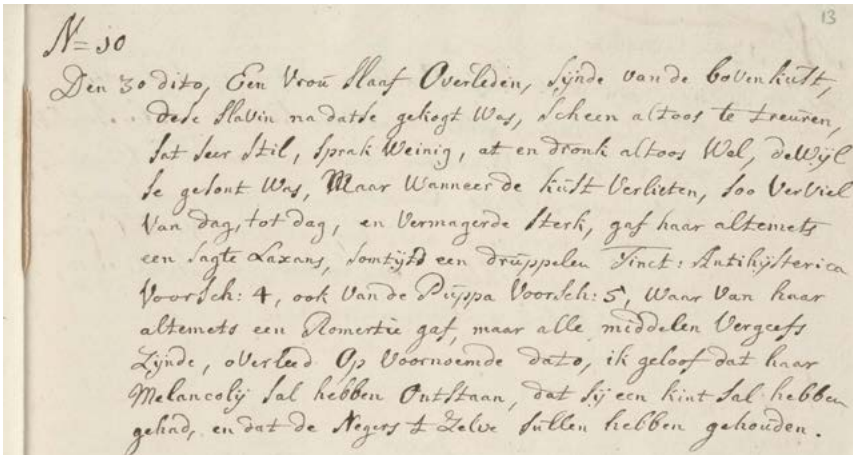
114 DRIEHOEKSREIZEN

De MCC richtte zich aanvankelijk op handel op de Oostzee, Frankrijk, het Iberisch Schiereiland, de Middellandse Zee, de Caraïben en Afrika. Zelfs walvisvaart behoorde tot de activiteiten. Na 1730 reedde de MCC enkele schepen uit voor de driehoekshandel Afrika-Caraïben-Europa om zich gaandeweg steeds meer toe te leggen op de handel in slaafgemaakten.

Bij een driehoeksreis of slavenreis vertrok een schip geladen met handelsgoederen vanuit een Europese thuishaven naar de kust van West-Afrika. Aan de kust werden de handelsgoederen geruild tegen tot slaaf gemaakte Afrikanen en tegen ivoor en goud. Daarna zeilde het schip naar koloniën aan de overzijde van de Atlantische Oceaan. De Afrikanen werden verkocht via veilingen of rechtstreeks aan plantagehouders. Zij gingen een toekomst tegemoet als slaaf op één van de vele suiker-, koffie-, tabaks- en of katoenplantages. Met de producten van de plantages keerde het schip terug naar de thuishaven.

1 Rijksarchivaris van Zeeland, dr. Willem Unger (1889-1963), voltooide in 1951 de inventaris van het archief. Sindsdien staat

het bedrijf bekend onder de afkorting MCC. W.S. Unger, *Het archief der Middelburgse Commercie Compagnie* ('s-Gravenhage 1951).

Beschrijving van het overlijden van een tot slaaf gemaakte Afrikaanse vrouw aan boord van de *Eenigheid*, 30 mei 1762, uit het chirurgijnsjournaal van de derde reis van de snauw *de Eenigheid*. Chirurgijn Petrus Couperus maakte beschrijvingen van zijn patiënten – bemanningsleden en slaafgemaakten – en van de toegediende recepturen. MIDDELBURG, ZEEUWS ARCHIEF.

De MCC reedde het merendeel van de driehoeksreizen uit in de periode 1756–1780. Het bedrijf verhandelde in totaal ruim 31.000 tot slaaf gemaakte Afrikanen, 27.345 van hen overleefden de oversteek.² Van 114 slavenreizen zijn archiefstukken bewaard gebleven, evenals van 39 retourreizen op Afrika en 86 op de Caraïben.

De laatste slavenreis reedde de MCC in 1802 uit, maar deze zou onvoltooid blijven. Door de Vierde Engelse Oorlog en de Napoleontische oorlogen werd de handel eerst zwaar belemmerd en tenslotte onmogelijk gemaakt. De onderneming hield zich daarna vooral bezig met de bouw van schepen voor derden. In 1889 werd de werf en daarmee de MCC opgeheven.

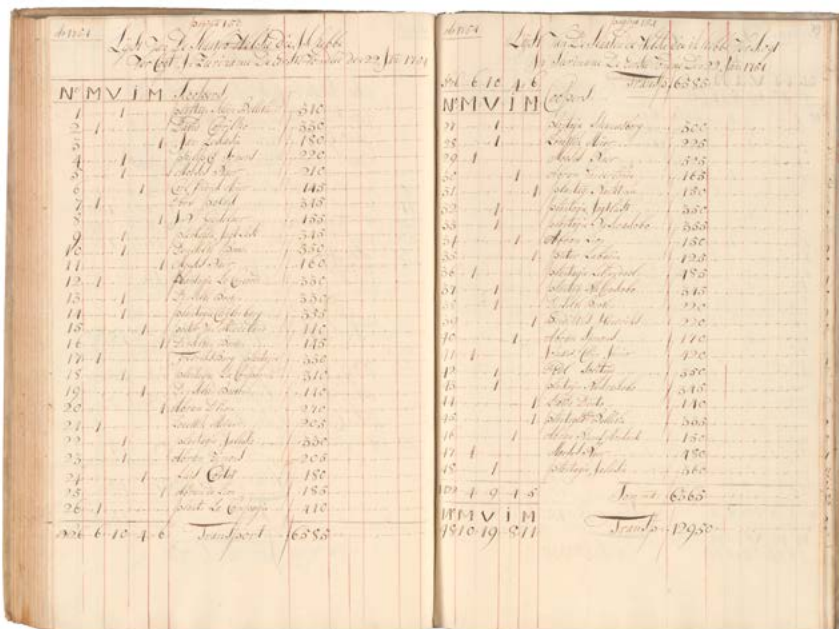
SLAAFGEMAAKTEN IN ARCHIEFSTUKKEN

Uitzonderlijk is dat de administratie van de MCC vrijwel volledig bewaard is gebleven, van rekeningen tot bijlagen. Wie onderzoek wil doen, treft slaafgemaakten aan in verschillende archiefstukken, bijvoorbeeld:

- Het logboek met (de locatie van) aankoop en eventueel overlijden.
- De brieven van de kapitein aan de directie over het verloop van de handel.
- Het handelsboek met de goederen waartegen slaafgemaakten werden geruild, de geschenken die werden gegeven aan lokale machthebbers en

2 W.S. Unger, 'Bijdragen tot de geschiedenis van de Nederlandse slavenhandel. II: De slavenhandel der Middelburgsche Commercie Compagnie, 1732–1808', in: *Economisch-His-*

torisch Jaarboek. Bijdragen tot de economische geschiedenis van Nederland 28 ('s-Gravenhage 1961) 3–148.

Bladzijden met de opbrengst van per veiling verkochte slaafgemaakten in Suriname uit het handelsboek van de tweede reis van het fregat *Philadelphia*, 22 januari 1754. Genoteerd werd: man/vrouw/jongen/meisje, de naam van de koper of diens plantage, de verkoopprijs in gulden.

MIDDELBURG, ZEEUWS ARCHIEF.

de kosten voor voeding, olie voor de huid en de uitdeling van tabak en pijpen.

- De scheepsinventaris met het aantal kettingen, boeien en keukenbenodigdheden.
- De veilingverslagen met namen van kopers en de namen van hun plantages en borgen.
- De brieven van correspondenten van de MCC aan de kust van West-Afrika en in de Caraïben.
- Uiterst interessant maar zeldzaam zijn chirurgijnsjournaals en verklaringen van de scheepsraad. Deze verklaringen werden opgesteld na ongeregeldeheden, zoals een ongeval of een opstand.

INVENTARIS MET SCANS ONLINE

De archiefinventaris met scans van alle archiefstukken is sinds 2015 te raadplegen en te downloaden via de website van het Zeeuws Archief.³ Met dank

3 Zie: Archief Middelburgsche Commerciale Compagnie (MCC), 1720-1889: www.zeeuwsarchief.nl/onderzoek-het-zelf/

archief/?mip1=20 (geraadpleegd 15 februari 2019).

Still uit een blog over de slavenreis van het MCC-schip *Eenigheid* (1761-1763) met interactieve kaart en tijdlijn. MIDDELBURG, ZEEUWS ARCHIEF.

aan Metamorfoze, het landelijke programma voor het behoud van papieren erfgoed, digitaliseerde het Zeeuws Archief het volledige archief van de MCC: 100 meter archief, circa 320.000 scans.

Het Zeeuws Archief streeft ernaar het wereldwijd unieke archief van de Middelburgse Commercie Compagnie onder de aandacht van een zo breed mogelijk publiek te brengen. Sinds 2011 is het MCC-archief opgenomen in UNESCO's Memory of the World-Register.⁴

Om inzichtelijk te maken wat een driehoeksreis of trans-Atlantische slavenreis inhoudt, heeft het Zeeuws Archief in 2013 een tweetalige blog gepubliceerd over de reis van het schip *de Eenigheid* in de jaren 1761-1763. Het publiek kan zo van dag tot dag de gebeurtenissen aan boord volgen aan de hand van de authentieke archiefstukken.⁵ In 2017 publiceerde het Zeeuws Archief via Google Arts & Culture de online expositie *Handelaar in slaven*, in 2019 bekroond met de Geschiedenis Online Prijs.

ROOSANNE GOUDBEEK
ZEEUWS ARCHIEF, MIDDELBURG

4 Zie: UNESCO's Memory of the World-Register: <https://en.unesco.org/programme/mow/register> (geraadpleegd 15 februari 2019).

5 Zie: *Aan boord van een slavenschip*: www.eenigheid.slavenhandelmcc.nl (geraadpleegd 15 februari 2019). Ook lanceerde het Zeeuws

Archief een educatieve, tweetalige website met lesopdrachten gerelateerd aan de blog. Zie: *Slavenreis van de Eenigheid*: www.zeeuwsarchief-educatie.nl/webprojecten/slavenhandel/ (geraadpleegd 15 februari 2019).